

Research Article

Presenting a Model of Challenges of Raising Preschool Children with Hearing Loss Based on Grounded Theory: a Qualitative Study

A. Aghaziarati¹, M. Ashori^{2*}, Gh. Norouzi³ & D. P. Hallahan⁴

1. Ph.D. student of Psychology and Education of People with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Email: ali_aghaziarati@edu.ui.ac.ir

2. Associate Professor, Department of Psychology and Education of People with Special Needs, Faculty of Education and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran Email: m.ashori@edu.ui.ac.ir

3. Assistant Professor, Department of Psychology and Education of People with Special Needs, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Isfahan, Isfahan, Iran. Email: g.norouzi@edu.ui.ac.ir

4. Professor Emeritus, Department of Curriculum, Instruction & Special Education, University of Virginia, U.S.A. Email: dph@virginia.edu

Abstract

Aim: This study aimed to present a model of challenges in raising preschool children with hearing loss from the perspective of mothers and professionals based on the grounded theory. **Method:** The sample of this study was 15 mothers of children with hearing loss aged 4 to 6 years from the association of parents of children with hearing loss in Tehran and 5 professionals in the field of deaf and hard of hearing children who were selected in 2021 using purposive sampling method. The challenges of raising children with hearing loss were collected through in-depth semi-structured interviews to achieve theoretical saturation and analyzed by theoretical coding (open, axial and selective coding). **Results:** Based on the results of the research, open codes around 290 concepts, central codes including 51 concepts and selective codes in fourteen concepts including systemic and religious challenges, couple challenges, relationship challenges, various topics, unfavorable parent-child, thoughts and feelings. Experiences of blame, anxiety about the future, isolationism, emotional and behavioral problems, emotional response to the child, problems in communication skills and independence, child neglect, transformation and constructiveness, growing parenting skills were identified and discovered. **Conclusion:** Parents face special challenges in raising their children with hearing loss, so it is important to pay special attention to the challenges ahead in raising a child with hearing loss.

Keywords: Challenge, Grounded theory, Hearing loss, Raising

Citation: Aghaziarati, A., Ashori, M., Norouzi, Gh., & P. Hallahan, D. (2022). Presenting a Model of Challenges of Raising Preschool Children with Hearing Loss Based on Grounded Theory: a Qualitative Study. *Quarterly of Applied Psychology*, 16 (4): 133-160.

ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی بر اساس نظریه داده‌بنیاد: یک پژوهش کیفی

علی آقازارتی^۱، محمد عاشوری^۲، قاسم نوروزی^۳ و دانیل بی هالاها^۴

۱. دانشجوی دکتری روان‌شناسی و آموزش افراد با نیازهای خاص، دانش‌کده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. ایمیل: ali_aghaziarati@edu.ui.ac.ir

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی و آموزش افراد با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. ایمیل: m.ashori@edu.ui.ac.ir

۳. استادیار گروه روان‌شناسی و آموزش افراد با نیازهای خاص، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران. ایمیل: g.norouzi@edu.ui.ac.ir

۴. استاد ممتاز گروه برنامه درسی و آموزش و پرورش ویژه، دانشگاه ویرجینیا، ایالات متحده آمریکا. ایمیل: dph@virginia.edu

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی از دیدگاه مادران و متخصصان بر اساس نظریه داده‌بنیاد انجام شده است. **روش:** نمونه این پژوهش ۱۵ مادر کودک کم‌شنوا ۴ تا ۶ ساله از انجمن والدین کودکان کم‌شنوا شهر تهران و ۵ متخصص حوزه کودکان ناشنوا و کم‌شنوا بودند که در سال ۱۴۰۰ با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوا از طریق مصاحبه نیمه ساختاریافته عمیق تا رسیدن به اشباع نظری جمع‌آوری و با کدگذاری نظری (کدگذاری باز، محوری و انتخابی) تحلیل شد. **یافته‌ها:** بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، کدهای باز حول ۲۹۰ مفهوم، کدهای محوری شامل ۵۱ مفهوم و کدهای انتخابی در ۱۴ مفهوم شامل چالش‌های نظام والدینی، چالش‌های زوجین، چالش‌های رابطه محور، تعامل نامطلوب والد-کودک، افکار و احساسات منفی، تجربه سرزنش، نگرانی از آینده، انزوای اجتماعی، مشکلات هیجانی و رفتاری، پاسخ‌دهی هیجانی به کودک، دشواری در مهارت‌های ارتباطی و استقلال، مسامحه و غفلت از کودک، تحول مثبت و سازنده، مهارت‌های فرزندپروری بالنده، شناسایی و استخراج شدند. **نتیجه‌گیری:** والدین در پرورش فرزندان کم‌شنوای خود با چالش‌های خاصی مواجه هستند. بنابراین، توجه ویژه به چالش‌های پیش‌رو در پرورش فرزند کم‌شنوا اهمیت بسزایی دارد.

کلیدواژه‌ها: پرورش، چالش، داده‌بنیاد، کم‌شنوا

استناد به این مقاله: آقازارتی، علی، عاشوری، محمد، نوروزی، قاسم، و بی هالاها، دانیل. (۱۴۰۱). ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی بر اساس نظریه داده‌بنیاد: یک پژوهش کیفی. فصلنامه علمی-پژوهشی روان‌شناسی کاربردی، ۱۶ (۴ پیاپی ۶۴): ۱۶۰-۱۳۳.

مقدمه

افت شنوایی یا کم‌شنوایی به‌عنوان کاهش توانایی در درک صداهای گفتاری و یکی از شایع‌ترین آسیب‌های حسی است (زیدمان-زیت و مست، ۲۰۲۰). بر اساس رویکرد فیزیولوژیکی به کسی که افت شنوایی ۹۰ دسی‌بل یا بیشتر دارد ناشنوا و به کسی که افت شنوایی او کمتر از ۹۰ دسی‌بل است سخت‌شنوا می‌گویند. بر اساس رویکرد آموزشی به کسی که نمی‌تواند حتی با استفاده از وسایل کمک‌شنوایی، اطلاعات زبانی را به نحو موفقیت‌آمیزی پردازش و درک کند ناشنوا گفته می‌شود در حالی که اگر بتواند این اطلاعات را با استفاده از وسایل کمک‌شنوایی پردازش و درک کند سخت‌شنوا می‌گویند (هالاها، کافمن و پولن، ۲۰۱۸). در واقع، در بیشتر کشورهای آمریکایی از اصطلاحات ناشنوا و سخت‌شنوا و در بیشتر کشورهای اروپایی از آسیب شنوایی استفاده می‌شود. در ایران در حوزه‌های آموزشی بیشتر از اصطلاح آسیب شنوایی و آموزش به روش ارتباط کلی استفاده می‌شود در حالی که در حوزه شنوایی‌شناسی، اصطلاح ناشنوا و کم‌شنوا با تاکید بر آموزش با روش‌های شفاهی رایج‌تر است. تصور بر این است که اصطلاح کم‌شنوایی تاکید بیشتری بر استفاده از باقیمانده شنوایی دارد و والدین تمایل بیشتری به استفاده از آن نشان می‌دهند (عاشوری، ۱۴۰۰). انواع افت شنوایی بر اساس محل آسیب به انتقالی (مشکل در انتقال صدا از گوش خارجی و میانی به گوش داخلی)، حسی‌عصبی (مشکل در گوش داخلی، سلول‌های مویی یا حلزون شنوایی)، آمیخته (ترکیبی از دو نوع قبل)، و مرکزی (مشکل در مراکز شنوایی در مغز یا عصب شنوایی در قشر مخ) تقسیم می‌شود (هالاها و همکاران، ۲۰۱۸؛ عاشوری، ۱۴۰۰). به‌طور کلی، وجود کودک کم‌شنوا بر بهداشت روانی خانواده تأثیر می‌گذارد و تقسیم نقش‌ها و فرایندهای ارتباطی سایر اعضای خانواده را با مشکل روبه‌رو می‌سازد (روی، ۲۰۱۸). در نتیجه، کودکان کم‌شنوا اغلب با چالش‌هایی مانند در تعامل با والدین، رفتار با آن‌ها و برقراری ارتباط با سایر افراد روبرو می‌شوند (داونپورت، هیوستون، باودری و هولت، ۲۰۲۱).

ساختار حمایتی خانواده می‌تواند باعث افزایش شایستگی و خودمختاری کودک یا دانش‌آموز شود (حجازی و عباسی، ۱۴۰۰)، با این حال، مشکلات زیادی در خانواده‌های دارای فرزند کم‌شنوا وجود دارد که شامل عدم اطلاعات کافی درباره تعامل با فرزند کم‌شنوا، مواجهه با مشکلات خاص هر دوره رشدی، احساس گناه نسبت به عدم پاسخ به نیازهای فرزند، تأخیر در تحول اجتماعی هیجانی کودک کم‌شنوا، مشکلات رفتاری، مشکلات مربوط به نابسامانی جامعه و فقدان دریافت حمایت‌های اجتماعی کافی می‌شود (نعمتی، ۱۳۹۸). مشکلات رفتاری به همراه مشکلات

1. Hearing loss

تحصیلی، مهارت‌های ارتباطی، منابع مادی، تأخیر در یادگیری مهارت‌های زبانی و مهارت‌های ارتباطی از دیگر عوامل مهم در حوزه‌های اجتماعی- رفتاری-تحصیلی هستند که والدین دارای فرزند کم‌شنوا را با معضلاتی مواجه می‌سازند (دیویدز، رومن و شنک، ۲۰۲۱).

کم‌شنوایی هم مشکلی برای کودک و هم برای سایر اعضای خانواده است. نقش خانواده در حمایت از کودک کم‌شنوا بسیار مهم است. با این وجود، خانواده‌هایی که کودکان کم‌شنوا دارند، اغلب خود را در پریشانی می‌یابند، به‌ویژه زمانی که مجبورند با استرس تصمیم‌گیری کنار بیایند (گومنلر، ایلگین، سیپروت و هاتزوپولوس، ۲۰۲۱). با توجه به اینکه والدین کودکان کم‌شنوا در تعامل نسبت به اعضای خانواده با چالش‌های بسیار زیادی روبه‌رو می‌شوند، هدف اصلی در این موقعیت، ایجاد و حفظ روابط و تعامل مناسب در محیط خانه است. به همین دلیل، آگاهی از این چالش‌ها و افزایش مهارت‌های والدین، بخصوص مادران کودکان کم‌شنوا، باعث تغییر مطلوب در نگرش‌ها، ارزش‌ها و رفتارهای متناسب با مشکلات و همچنین بهبود تعامل و تنظیم هیجان مادر و فرزندش می‌شود. پژوهش‌ها نشان می‌دهند می‌توان چالش‌هایی را که والدین در خصوص پرورش کودک کم‌شنوا تجربه کرده‌اند با حمایت عاطفی و اجتماعی برطرف کرد یا کاهش داد (گیز، ۲۰۲۰).

در این رابطه، مطالعه اوپوکو، نکسیا، بنیفو ومپرا (۲۰۲۰) نشان داده است که عدم شناخت چالش‌ها و مشکلات و ناتوانی ظاهری والدین در ارائه بهترین شیوه تربیت فرزند کم‌شنوا می‌تواند بر حضور این کودکان در جامعه تأثیر بگذارد. دیویدز و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به بررسی چالش‌های تجربه‌شده تعامل والد و کودک کم‌شنوا پرداختند و نشان داده‌اند که آموزش و آگاهی والدین باعث بهبود تعامل والد- کودک کم‌شنوا می‌شود. ویکر، مونوز و نلسون (۲۰۱۹) در پژوهش خود نشان داده‌اند والدینی که به چالش‌ها و مشکلات در رابطه با کودک کم‌شنوا آگاه هستند و همچنین از لحاظ عاطفی از حالات درونی خود آگاهی دارند بهتر می‌توانند به‌طور مؤثرتری به ابراز هیجان با کودک خود پرداخته و به کاهش واکنش‌های رفتاری منفی کودک کم‌شنوا کمک کنند. همچنین مطالعه همفریس، کوشالناگار، ماتور، ناپولی، راسمان و اسمیت (۲۰۱۹) نشان داد که حمایت اجتماعی قوی از اعضای خانواده فرزند کم‌شنوا توانست تأثیر منفی پرورش فرزند را کاهش دهد و والدینی که از حمایت اجتماعی بیشتری برخوردار بودند در مقایسه با والدین با حمایت اندک به نحو بهتری توانستند چالش‌های خود را مدیریت کنند. آقازارتی، عاشوری و نوروزی (۱۴۰۰) در یک مطالعه مقدماتی به این نتیجه رسیدند که کشف و تحلیل پرورش فرزند کم‌شنوا و نحوه تعامل و پرورش این کودکان از سوی والدین بر نحوه رضایت آن‌ها از زندگی و کیفیت

1. Parent-child interaction

زندگی‌شان در آینده تأثیر چشمگیری دارد. یافته‌های نعمتی (۱۳۹۸) بیانگر آن است که مشکلات چندگانه زندگی مستقل، چالش‌های رفتاری و مشکلات اجتماعی بیانگر تأثیر کم‌شنوایی بر بافت کلی زندگی و محیط اجتماعی کودک است. علاوه بر این، عاشوری و غفوریان (۱۳۹۸) در پژوهش خود نشان داده‌اند که آموزش مهارت‌های فرزندپروری منجر به بهبود نیمیخ ارتباط والدین با کودک کم‌شنوا می‌شود.

با توجه به مباحث مطرح‌شده و مرور پیشینه پژوهش‌ها اهمیت شناخت مشکلات، دغدغه‌ها و تجربیات خانواده‌های کودکان کم‌شنوا و همچنین آموزش آن‌ها از اهمیت خاصی برخوردار است. با توجه به رابطه پویا و دوسویه بین فرزندپروری و رفتار کودک، پرداختن به عواملی که به بهبود این رابطه بیانجامد و توانمندی والدین را برای مقابله با مشکلات و چالش‌های پرورش یک کودک کم‌شنوا ارتقا بخشد ضروری است. از سوی دیگر، نقش پیشگیرانه و محافظت‌کننده در برابر بروز این مشکلات نیز دارد و یکی از ضروری‌ترین حوزه‌های پژوهشی در حیطه کودکان کم‌شنوا محسوب می‌شود. بنابراین، از آنجا که فرزندپروری می‌تواند به‌عنوان یک عامل، مشکلات رفتاری، هیجانی و تعاملی در مادر و کودک کم‌شنوا را تبیین کند؛ انجام یک پژوهش کیفی در بین والدین کودکان کم‌شنوا می‌تواند بسیاری از خلأهای پژوهشی و آموزشی در این حوزه را برطرف کند و منجر به شناخت و درک واقعی مشکلات شخصی، خانوادگی و اجتماعی در پرورش این کودکان شود. از این‌رو، پژوهش حاضر با هدف ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی از دیدگاه والدین و متخصصان انجام شد.

روش پژوهش

این پژوهش با استفاده از رویکرد کیفی و روش نظریه داده‌بنیاد به دنبال ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی از دیدگاه مادران و متخصصان است. در این روش، نظریه از درون داده‌ها پدیدار می‌شود. تفسیر و تحلیل عمیق داده‌ها در ایجاد نظریه نقش مهمی دارد و در صورت عبور و طی کردن دقیق مراحل، پژوهش می‌تواند به تبیین نظریه‌ای منتهی شود (اشتراوس کوربین، ۲۰۱۵). نظریه حاصل از اجرای این روش، فرآیندی است که با استفاده از شیوه‌های منظم گردآوری داده‌ها، به تشخیص مقوله‌ها، مضمون‌ها و برقراری رابطه میان آن‌ها پرداخته و نظریه‌ای برای تبیین یک فرآیند عرضه می‌شود (اشتراوس و کوربین، ۱۹۹۷).

در این پژوهش، جامعه آماری شامل ۱۵ مادر ۳۰ تا ۴۰ ساله دارای فرزند کم‌شنوای ۴ تا ۶ ساله از انجمن والدین کودکان کم‌شنوا و ۵ متخصص حوزه کودکان ناشنوا و کم‌شنوا در سال ۱۴۰۰ می‌شد که با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و داوطلبانه انتخاب شدند. ملاک‌های ورود برای مادران شامل تحصیلات دیپلم و بالاتر، داشتن فرزند دارای افت شنوایی حسی عصبی و مادرزادی به میزان ۴۰ تا ۷۰ دسی‌بل به دلیل هماهنگی علت افت شنوایی و انسجام بیشتر چالش‌های این گروه، و استفاده از سمعک از حداقل دو سالگی می‌شد. به دلیل این که لازم بود متخصصان با مراحل رشد و تحول کودک، فرزندپروری و چالش‌های پرورش فرزند کم‌شنوا و والدین آن‌ها آشنا باشند متخصصانی با تحصیلات کارشناسی ارشد و بالاتر در رشته‌های روانشناسی با گرایش روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، تربیتی و بالینی کودک و نوجوان انتخاب شدند که بیش از ۳ سال در حوزه کودکان کم‌شنوا و خانواده‌های آن‌ها کار کرده بودند و مدرک یا گواهی فعالیت در حوزه کار با کودکان داشتند. ملاک‌های خروج شامل عدم تمایل به ادامه پژوهش، مصرف داروهای روان‌پزشکی و ابتلا به بیماری کرونا بود. حجم نمونه در فرایند تحقیق مشخص گردید، زیرا در پژوهش‌های کیفی اشباع شدن اطلاعات مهم‌تر از تعداد افراد مورد مطالعه است. پس محقق جمع‌آوری اطلاعات را باید تا زمانی ادامه دهد تا اطلاعاتی که از شرکت‌کنندگان جمع‌آوری می‌کند، تکراری شده و اطلاعات جدیدی به اطلاعات قبلی اضافه نشود، به عبارت دیگر به اشباع نظری برسند (شورمیچ و همکاران، ۱۳۹۳). شاخص‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت‌شناختی مادران کودکان کم‌شنوا و متخصصان

ویژگی‌ها	شاخص‌ها	
۱۵	تعداد مشارکت‌کننده	مادران
۳۲ سال (حداقل ۳۰ سال، حداکثر ۴۰ سال)	میانگین سن	
۱ بیوه، ۳ مطلقه و ۱۱ متأهل	وضعیت تأهل	
۴ نفر دیپلم، ۸ نفر لیسانس، ۳ نفر فوق‌لیسانس	میزان تحصیلات	
۹ نفر شاغل و ۶ نفر خانه‌دار	وضعیت اشتغال	
۴ نفر دارد ۱۱ نفر ندارد	سابقه فامیلی	
۶ پسر و ۹ دختر	جنسیت کودک	
۵	تعداد مشارکت‌کننده	متخصصان
۳۷ سال (حداقل ۲۹ سال، حداکثر ۵۲ سال)	میانگین سن	
۳ نفر فوق‌لیسانس و ۲ نفر دکتری	میزان تحصیلات	
۴/۵ سال (حداقل ۳ سال، حداکثر ۱۰ سال)	میانگین سابقه فعالیت	

جهت اجرای پژوهش و گردآوری داده‌ها از مصاحبه نیمه ساختاریافته با دو شیوه حضوری و تلفنی استفاده شد. روند کار به‌گونه‌ای بود که بعد از مطالعه و بررسی‌های فراوان و بهره‌مندی از نظر مشاوران، سؤال‌های مصاحبه نهایی طراحی گردید. پژوهشگران مصاحبه‌ها را تا حد اشباع داده‌ها ادامه دادند و به مصاحبه‌شوندگان اجازه داده می‌شد تا درباره جزئیات موضوع اصلی به‌اندازه شناخت و تجربه‌های خود نظر دهند. مدت هر مصاحبه بر اساس تمایل به پاسخ‌دهی از ۴۵ تا ۶۰ دقیقه بود. در مجموع ۲۰ مصاحبه انجام و ضبط گردید. مصاحبه با طرح سؤالاتی مانند «چه چالش‌هایی هنگام پرورش فرزند کم‌شنوای خود تجربه می‌کنید؟»، «این چالش‌ها چه تأثیری در زندگی شما دارد؟»، «نگرش فرزند خود را نسبت به پیش‌دستانی (آمادگی) چگونه ارزیابی می‌کنید؟»، «به نظر شما مهم‌ترین عوامل برای فرزندپروری مطلوب چیست؟» و «از نظر شما والدین کودکان کم‌شنوا در حوزه‌های جسمی، شناختی، روانی اجتماعی و آموزشی با چه مسائلی مواجه‌اند؟» انجام شد.

به‌منظور تجزیه و تحلیل مصاحبه‌های انجام‌شده و باهدف افزایش دقت و درستی تجزیه و تحلیل‌ها، تمامی مصاحبه‌ها ضبط و سپس هر مصاحبه به‌طور جداگانه، واژه به واژه تایپ شد. پژوهشگران، هر مصاحبه ضبط‌شده و یادداشت‌های مرتبط با آن را بلافاصله در ۲۴ ساعت اول با دقت و سطر به سطر مطالعه کرده و مفهیمی که به ذهن می‌رسید را یادداشت می‌کردند. تمام مصاحبه‌ها با همین روش کدگذاری شد. در واقع، کدگذاری داده‌ها طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفت. در مرحله کدگذاری باز، متن هر مصاحبه چندین بار مرور و جملات اصلی آن استخراج و به‌صورت کدهایی بر اساس کلمات شرکت‌کنندگان (کدهای زنده) و یا کلمات مفهومی پژوهشگر (کدهای دلالت‌کننده) ایجاد شد. سپس کدهایی که به لحاظ مفهومی مشابه بود، در کنار یکدیگر قرار گرفت. مقوله‌های اولیه‌ای که در جریان مرحله کدگذاری باز پدید آمد در مرحله کدگذاری محوری از نظر شباهت و تفاوت مقایسه شدند. مقوله‌هایی که نقاط اشتراک داشتند، ادغام و حول محور مشترکی با عنوان «طبقه» قرار گرفتند. سپس در کدگذاری انتخابی که مرحله فرایند ادغام نهایی و تصحیح طبقات بود، پژوهشگر با تمرکز بیشتر بر طبقات حاصل از مصاحبه‌ها، یادآورها و متون، به کشف ارتباط بین طبقات و زیر طبقات پرداخت. علاوه بر این، روایی و پایایی یافته‌ها را پنج نفر از متخصصان روان‌شناسی که تجربه کار با کودکان کم‌شنوا و خانواده‌های آن‌ها را داشتند، تأیید کردند.

یافته‌ها

در این پژوهش پس از انجام تجزیه و تحلیل و طبقه‌بندی داده‌ها و پایان مرحله کدگذاری، ۲۹۰ کد باز، ۵۱ کد محوری و ۱۴ کد انتخابی به دست آمد که در جدول ۲ مشخص شده است.

جدول ۲. کدهای باز، محوری و گزینشی مستخرج از داده‌ها

مقوله مرکزی	کدگذاری انتخابی	کدگذاری محوری	کدگذاری باز (مقوله‌های اولیه)
فرزندپروری کودک کم‌شنوا	چالش‌های نظام والدینی	پذیرش کودک	پذیرش کودک به‌عنوان عضوی از خانواده/ پذیرش کودک صرف‌نظر از مشکل شنوایی/ پذیرش همراه با تردید/ عدم آگاهی دقیق از نیازهای کودک/ داشتن انتظارات غیرمنطقی و غیرواقعی‌بینانه/ دوست نداشتن کودک به خاطر کم‌شنوایی/ ارزش قائل نشدن برای کودک/ حمایت انسانی از کودک
		سلامت و رشد کودک	نگرانی‌های مرتبط با سلامت روان و بهزیستی روان‌شناختی کودک/ نگرانی‌های مرتبط با ایمنی کودک/ نگرانی‌های مرتبط با سوءاستفاده از کودک/ نگرانی‌های مرتبط با وسیله کمک‌شنوایی و هزینه‌های توانبخشی/ نگرانی از عدم هماهنگی بین نظر متخصصان/ برنامه‌ریزی دقیق برای به حداقل رساندن خرابی سمعک و استفاده بهینه/ نگرانی نسبت به کسب مهارت‌های زبانی و ارتباطی
		ادراک تجارب جدید	تجربه خاص والدگری/ ضرورت شناسایی نیازهای کودک/ برخورد با اصطلاحات جدید در حوزه مشکل شنوایی کودک/ افزایش آگاهی و اطلاعات در خصوص مشکل شنوایی کودک/ آگاهی از تفاوت‌های کودک با همشیرها/ نیازهای اطلاعاتی والدین/ ایجاد محدودیت در زندگی اجتماعی
		استرس فرزندپروری	دشواری پرورش کودک نسبت به همشیرها/ به چالش کشیدن سبک زندگی/ خستگی ناشی از ضرورت کسب نیازهای اطلاعاتی/ مادر بودن نه یک مربی یا درمانگر/ استرس ناشی از عدم پاسخ به نیازهای فرزند/ استرس ناشی از عدم پذیرش سمعک توسط کودک یا آسیب به آن/ استرس ناشی از هزینه‌های گزاف توانبخشی/ استرس ناشی از عدم درک اجتماعی مشکل فرزند
	بی‌کفایتی والدین		عدم آگاهی مادر از چگونگی رفتار با کودک/ تردید در روش پرورش کودک/ شک و تردید مادر نسبت به توانمندی‌های خود در تربیت کودک/ آشفتگی ناشی از فقدان اطلاعات کافی/ عدم انتخاب سبک فرزندپروری مناسب/ عدم اختصاص زمان برای کودک و فراغت/ عدم تلاش برای الگو بودن برای فرزند/ عدم آشنایی با چگونگی تغییر و مدیریت رفتار در موقعیت‌های مختلف/ عدم آشنایی با نحوه ابراز حمایت هیجانی از کودک/ نگرانی از عملکرد خود در مقابل کودک/ ارجاع مسئولیت تربیت کودک به دیگران/ عدم استفاده صحیح از روش‌های انضباطی/ مهارت‌طلبی مادر و عدم آشنایی با راهبردهای مدیریت رفتار
	رفتارهای ناکارآمد والدین		عدم آگاهی از سبک‌های فرزندپروری/ وجود رفتارهای مهارگری مانند تنبیه بدنی، قدرت‌نمایی و دخالت/ استفاده افراطی از تکنیک‌های رفتاری و دشوار جلوه دادن تربیت کودک/ بی‌توجهی یا توجه بیش‌ازحد به کودک و مشکل شنوایی/ سهل‌گیری یا سخت‌گیری افراطی / داشتن انتظارات افراطی برای موفقیت در آینده/ تبعیض رفتاری و ابزاری بین فرزندان/ قربانی کردن همسر

و سایر فرزندان/ کمال زدگی غیرمنطقی/ عدم تلاش برای برآوردن نیازهای کودک			
عدم آگاهی از نقش و وظیفه خود/ مشورت نکردن زوجین باهمدیگر/ عدم توجه به جایگاه همدیگر و آرامش بخشی/ تحمیل خواسته‌ها به همدیگر/ غرور و خودخواهی	نقش و وظایف زوجین		
عدم آرامش شخصی مادر/ پریشانی‌های روان‌شناختی مادر و بار روانی زیاد/ عدم ثبات هیجانی و سرد بودن مادر/ وجود باورهای خود تخریبی در مادر/ بدبینی افراطی و نگرش منفی مادر نسبت به آینده کودک/ تحلیل قوای جسمی و روانی مادر/ ادراک منفی و بدبینی نسبت به خود و دیگران/ مشکلات خواب، اضطراب و افسردگی/ ترس، خجالت و شرمساری/ ضرورت توجه به نیازهای مادر و تأمین آن	سلامت روان مادر	چالش‌های زوجین	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
عملکرد ضعیف و نقش کمرنگ پدر در پرورش کودک/ بی‌توجهی و بی‌خیالی پدر/ ارتباط ناکافی با متخصصان/ عدم تأمین هزینه‌های مالی کودک از جانب پدر/ فقدان رفتارهای پاسخ‌گوینه پدر/ عدم برقراری تعادل بین نقش والدینی و همسری	مشارکت پدر		
اشتباه دانستن روش تربیتی همسر/ عدم هماهنگی با پدر در تربیت فرزند/ بروز اختلافات والدین در حضور فرزند/ نفی نظرات والدین توسط یکدیگر/ عدم هماهنگی در انتخاب روش ارتباطی، نوع مدرسه و وسیله کمک‌شنوایی	اختلاف‌نظر در پرورش کودک		
مشکلات زناشویی/ مشاجرات خانوادگی/ جدایی و طلاق عاطفی و حقوقی	احتمال وقوع بحران		
مشکل در ارتباط برقرار کردن با کودک/ محدود بودن مکالمات به پاسخ‌های «بله» و «خیر»/ مشکل در برقراری رابطه دوستانه با کودک	مشکلات ارتباطی مادر با کودک		
عدم درک و پذیرش کودک توسط همشیره‌ها/ بروز حس حسادت نسبت به همشیره‌ها/ مشکل در برقراری ارتباط مؤثر	مشکلات ارتباطی بین فرزندان	چالش‌های رابطه محور	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
حس منفی نسبت به والدین/ تعاملات اندک بین والدین و کودک/ دلبستگی نایمن بین والدین و کودک/ عدم تعلق و وابستگی کودک به مادر/ تأثیرات مشکل‌شنوایی بر رابطه والدین و کودک	فاصله عاطفی والد-فرزندی		
دوست نداشتن و بی‌محلی/ عدم تمایل به هزینه کردن برای سمعک یا خدمات توانبخشی/ تعامل نامطلوب کودک با پدر/ بی‌علاقگی کودک به پدر	تعامل نامطلوب پدر-کودک	تعامل نامطلوب والد-کودک	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
زود عصبانی شدن از دست کودک/ خسته شدن از دست کودک/ تنفر گاه‌گاهی نسبت به کودک/ جیغ‌وداد زدن بر سر کودک برای حرف‌شنوی/ کتک زدن کودک به دلیل ناامیدی/ کتک زدن برای اصلاح	تعامل نامطلوب مادر-کودک		
عدم آگاهی از ارتباط مناسب با کودک/ عدم تعادل در رابطه والد-فرزند/ کیفیت ضعیف رابطه والد-فرزند/ رفتارهای تلافی‌جویانه و مقابله‌ای با کودک	پیوند والدینی ضعیف		
بدبخت بودن من/ عدم علاقه دیگران به فرزند/ روی گرداندن خدا از من/ در جهنم بودن/ فرسودگی عاطفی و جسمی به دلیل زندگی با این کودک/ زندگی در وضعیتی آسیب‌پذیر و ترسناک/ وجود افکار خود انتقادی/ ادراک منفی والدین از خود	افکار و احساسات منفی	افکار و احساسات منفی	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
احساس حقارت/ احساس گناه دائمی/ ناامیدی شدید و فروریختن آرزوها/ احساس عدم صلاحیت/ احساس غرق شدن در بدبختی/ احساس شرمندگی/ احساس بی‌کفایتی والدگری	احساسات منفی		

<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>تجربه سرزنش</p>	<p>خودسرزنش‌گری</p>	<p>پس دادن تاوان گناهان شخصی / مصیبت‌ها به‌عنوان خوب نبودن / تنفر از خود و همسر و مقصر دانستن خود/ قربانی کردن فرزندم با دست خودم/ عدم رضایت از نقش والدگری خودم/ تلقی کردن ناشنوایی کودک به‌عنوان عامل بدبختی و سرزنش خود/ عدم رضایت از وضعیت فرزند/ وجود نگرانی - هایی فراتر از مشکل شنوایی کودک</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>نگرانی از آینده</p>	<p>نگرانی نسبت به مدرسه رفتن نگرانی از ورود کودک به اجتماع</p>	<p>دیدن همه‌چیز از چشم من/ مقصر دانستن من در ناشنوایی فرزندمان/ نگوئش من به دلیل شنوا بودن بچه‌های اقوام/ سرزنش من با عبارت بلد نبودن راه و رسم زندگی/ نارضایتی از وضع موجود</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>انزوای طلبی</p>	<p>نگرانی از بلوغ و دوران نوجوانی</p>	<p>ازدواج فامیلی و مصیبت‌های فعلی از دید دکترا/ مرتکب گناه شدن و نتیجه آن/ عدم ثبت‌نام فرزندم در کلاس موسیقی به دلیل سمعک و سرزنش من/ تصور نادرست/ پایین بودن هوش کودک به دلیل رابطه گفتار و هوش/ برچسب کر و لال بودن</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات هیجانی و رفتاری</p>	<p>نگرانی از نگرانی نسبت به مدرسه رفتن عدم توانایی کودک در دفاع از حق خود/ نگرانی از سر بار جامعه شدن/ نگرانی نسبت به شرایط اجتماعی فعلی و برآمدن از عهده کارهای شخصی/ نگرانی از قربانی شدن توسط همسالان</p>	<p>عدم برقراری ارتباط مناسب با دیگران و تنهایی/ نگرانی از میهم بودن آینده فرزندم/ به هم ریختن به دلیل نگرانی نسبت به آینده/ نگرانی از مورد تمسخر سایر نوجوانان یا همکلاسی‌ها قرار گرفتن/ نگرانی‌های مرتبط با مسائل بلوغ و جنسی ویژه سنین نوجوانی و نحوه برخورد با آن‌ها/ نگرانی‌های مرتبط با استقلال کودک/ نگرانی‌های مرتبط با مشکلات هویت‌یابی</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی شخصی</p>	<p>نگرانی از سرنوشت کودک پس از مرگ والدین</p>	<p>نگرانی از مرگ والدین و عدم‌حمایت از فرزند کم‌شنوا/ نگرانی از زبردست بقیه شدن پس از مرگ والدین/ نگرانی نسبت به طول عمر والدین و ارائه خدمات/ نگرانی از دوست موردعلاقه هیچ‌کسی نبودن فرزند کم‌شنوا</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی نامناسب</p>	<p>دیدگاه و افکار نادرست والدین</p>	<p>مخفی کردن سمعک کودک از دید اقوام/ فکر به مسخره شدن کودک و محدود کردن او/ درگیری ذهنی نسبت به حرف‌های دیگران/ ترس از آگاهی صاحب‌کار همسر از مشکل شنوایی فرزندم/ تهدید پیشرفت و موقعیت اعضای خانواده</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی نامناسب</p>	<p>نگرش‌ها و واکنش‌های اجتماعی نامناسب</p>	<p>بازی نکردن با دوستان به دلیل مسخره شدن/ ترحم اطرافیان و ناراحتی من/ تمسخر توسط اقوام به دلیل سنگینی گوش کودک/ عذاب‌آور بودن نگاه اطرافیان به کودک</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی نامناسب</p>	<p>درگیری و تنش کودک با مادر</p>	<p>عدم تمایل به بودن در جمع و بازی باهمسالان/ تنهایی بازی کردن و طرد شدن/ تنهایی و ناتوانی در برقراری تعامل/ اضطراب و افسردگی/ خجالت و کمرویی/ پرتحرکی، بی‌نظمی و سازش نایافتگی</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی نامناسب</p>	<p>درگیری و تنش کودک با مادر</p>	<p>جیغ زدن بر سر والدین/ لجبازی با والدین/ رفتارهای تهاجمی و پرخاشگری نسبت به والدین/ عدم حرف‌شنوی کودک از والدین</p>
<p>فرزندپروی کودک کم‌شنوا</p>	<p>مشکلات رفتاری و هیجانی نامناسب</p>	<p>درگیری و تنش کودک با همسیرها</p>	<p>دعوا و بحث‌وجدل باهمدیگر/ عدم پذیرش همدیگر/ رفتارهای تهاجمی و پرخاشگری نسبت به همدیگر/ طرد شدن از جانب همسیرها</p>

عدم توانایی والدین در ابراز احساسات خود به کودک/ عدم همدلی کردن با کودک/ عدم توانایی در اعتبار بخشیدن به احساسات کودک/ عدم تشویق و حمایت از ابراز هیجان کودک/ عدم مشارکت در تجارب هیجانی کودک	واکنش غیر حمایت- گرایانه والدین به هیجانات کودک	پاسخ‌دهی هیجانی به کودک	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
پاسخ‌دهی محدود به هیجانات کودک/ اصلاح اشتباهات فرزند و عدم اجازه به کودک برای تجربه کردن هیجانات منفی/ نادیده گرفتن هیجانات کودک/ پریشانی مادر از بروز هیجان منفی و رفتار ناشی از آن در محیط توسط کودک/ پاسخ اجتنابی به هیجانات منفی کودک/ نادیده گرفتن هیجانات کودک	واکنش منفی والدین به هیجان کودک		
هیجان کودک راهی برای جلب توجه مادر و پیش گرفتن راه خود/ عدم تجربه هیجان منفی توسط کودک/ عدم توانایی درک هیجانات دیگران	باورهای نادرست نسبت به هیجانات کودک		
عدم تناسب نوع، شدت و تداوم هیجانات مادر با رویدادها و چالش‌ها/ عدم کنترل هیجانات مانند گریه شدید/ عدم توانایی تحمل شکست کودک	تکانشگری هیجانی والدین		
عدم توانایی مادر در فهم هیجان، تعدیل تجربه و ابراز هیجان/ مقصر دانستن کودک/ سرکوب هیجان کودک	مدیریت و نظم‌دهی هیجانی		
دست‌کم گرفتن هیجانات کودک/ حقیر شمردن احساسات کودک/ تنبیه کردن ابراز هیجانی کودک/ القای دیدگاه بی‌اهمیت بودن هیجانات به کودک	ناآزنده‌سازی هیجانات کودک		
دشواری در کسب مهارت‌های اجتماعی/ مشکل در یادگیری مهارت‌های سازشی/ دشواری در برقراری ارتباط و دوست‌یابی/ دشواری در ایجاد و حفظ روابط میان فردی/ مشکل در همدلی کردن/ مهارت ضعیف در مقابله با هیجان‌ها	دشواری در یادگیری مهارت‌های اجتماعی هیجانی	دشواری در مهارت‌های ارتباطی و استقلال	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
دشواری در یادگیری زبان اشاره/ دشواری در یادگیری زبان گفتاری/ دشواری در کاربرد اجتماعی زبان	دشواری در یادگیری مهارت‌های زبانی و گفتاری		
مهارت کم در تصمیم‌گیری/ مهارت حل مسئله ضعیف/ تفکر خلاق ضعیف/ تفکر انتقادی ضعیف	دشواری در یادگیری مهارت‌های زندگی		
سرپرستی نامناسب/ نظارت و رسیدگی ناکافی به کودک/ رهاسازی کودک به مدت طولانی/ عدم پذیرش کودک/ عدم امنیت کودک/ دادن سرپرستی کودک به دیگران	مسامحه و غفلت فیزیکی	مسامحه و غفلت از کودک	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
سپر بلا قرار دادن کودک (مثلت سازی)/ امتناع یا تأخیر در مراقبت‌های روانی از کودک/ سرزنش کودک به دلیل مشکل شنوایی/ مضایقه کردن محبت و مهربانی/ ایجاد احساس حقارت در کودک/ منزوی کردن کودک و ممانعت از ارتباط با دوستان و اعضای خانواده	مسامحه و غفلت هیجانی		
عدم توجه به نیازهای آموزشی ویژه کودک/ قصور و غفلت برای ثبت‌نام کودک در دوره‌های آموزشی و توانبخشی/ عدم تأمین نیازهای مالی کودک/ کم‌اهمیت دانستن آینده کودک	مسامحه و غفلت آموزشی و اقتصادی		
ضرورت تغییر ساختار ذهنی در پرورش فرزند/ بیشتر شدن صبر و حوصله نسبت به قبل/ توانمند بودن فرزند در کمک به خانواده و جامعه/ مهربان بودن فرزند و علاقه او به من/ بهبود رابطه با خدا نسبت به قبل/ غنی‌تر شدن زندگی/ ایجاد روحیه پرسشگری/ شجاعت‌تر شدن و بهبود خودکنترلی/ بردباری و پشتکار بیشتر/ یادگیری مهارت مدیریت زمان و سازمان‌دهی	عوامل فردی	تحول مثبت و سازنده	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
حمایت بیشتر از طرف فرزندان/ حمایت بیشتر از سوی همسر/ حمایت بیشتر از سوی اطرافیان/ کاهش مشاجرات خانوادگی نسبت به قبل/ قاجعه و مصیبت	عوامل خانوادگی		

نبودن وجود فرزند کم‌شنوا در خانواده/ پرورش فرزند کم‌شنوا زمینه‌ای برای رشد و تغییر شخصیت والدین			
اهمیت دادن به علائق و نیازهای کودک/ شناسایی نیازهای کودک مانند تعلق، ارزشمندی و شایستگی/ همراهی با فرزند به منظور شناخت بیشتر او/ درک شرایط سنی کودک	شناخت کودک	مهارت‌های فرزندپروری بالنده	فرزندپروری کودک کم‌شنوا
مراقبت جسمانی از کودک/ رسیدگی به تغذیه/ رسیدگی به مسائل بهداشتی و درمانی/ پرداخت هزینه‌های تحصیلی و پزشکی کودک	نقش مراقب		
موردپذیرش قرار دادن/ عشق ورزیدن/ رشد خود پنداره مثبت/ همدلی با کودک/ شفقت نسبت به خود به‌عنوان والد و نسبت به فرزند	نقش منبع عاطفی		
صرف توجه، وقت و انرژی کافی/ ارائه بازخوردهای مثبت به فرزند/ انعطاف-پذیری در تعامل با فرزند/ گوش دادن به صحبت‌های فرزند/ ابراز احساسات نسبت به کودک/ پذیرش احساسات کودک/ بازی و سرگرمی	ارتباط مؤثر و دوستانه		
رفتار مسئولانه نسبت به کودک/ محافظت از کودک در مقابل آسیب‌ها/ مشارکت دادن فرزند در فعالیت‌های داخل و خارج از خانه/ آینده‌نگری برای فرزند/ القای ارزش‌های مناسب به کودک/ فراهم نمودن زمینه اوقات فراغت متناسب با علائق برای کودک/ نظارت مستقیم و غیرمستقیم بر عملکرد کودک	مسئولیت‌پذیری و نظارت		
تلاش برای الگو شدن برای فرزند/ آموختن مهارت‌های زندگی، اجتماعی و هیجانی/ انتقال‌دهنده ارزش‌ها و آیین‌ها/ راهنمایی و آگاهی دادن/ افزایش قدرت تشخیص کودک/ آموزش خودنظم‌دهی/ عمل‌گرایی و ارائه شاخص‌های عملکردی به کودک/ سوق دادن کودک به انجام فعالیت‌های مثبت و سازنده	مربی بودن و هدایت‌گری		

بر اساس نتایج حاصل از کدها در جدول ۲، عوامل و زیر طبقه‌ها در چهارده مقوله انتخابی و ۵۱ مقوله شناسایی و مورد بررسی قرار گرفتند که نمونه‌هایی از گفته‌های مشارکت‌کننده‌ها در ادامه آمده است:

چالش‌های نظام والدینی

پذیرش کودک: در مصاحبه‌های انجام‌شده تقریباً هیچ‌یک از شرکت‌کنندگان انتظار نداشتند فرزند کم‌شنوا داشته باشند و پذیرش این واقعیت که آن‌ها یک کودک کم‌شنوا به دنیا آورده‌اند برایشان دشوار بود. به‌طور نمونه مادر مشارکت‌کننده کد ۶ بیان داشت: «با اینکه تحصیلات دانشگاهی دارم و بچه‌ام دچار کم‌شنوایی شده، اطرافیان فکر می‌کنند که من باید بهتر بتوانم شرایط پسر را بپذیرم، اما سخت است زیرا هرگز انتظارش را نداشتم که فرزندم این‌گونه باشد». **سلامت و رشد کودک:** یکی از دغدغه‌های مادران، سلامت و رشد کودک کم‌شنوا بود. مادر مشارکت‌کننده کد ۳ بیان کرد: «من همیشه نگران هستم. او ممکن است تصادف کند، زیرا

نمی‌تواند بشنود و صحبت کند. ممکن است ماشین بوق بزند و او نشنود و تصادفی رخ دهد». در این رابطه، متخصص کد د بیان داشت که «شهرهای کوچک اغلب با مشکل دسترسی به امکانات توانبخشی و نیروهای متخصص مواجه هستند و این کودکان باید به چندین خدمات درمانی مراجعه کنند. زمان و مسافت طولانی برای دسترسی به خدمات گفتاردرمانی، شنوایی‌سنجی و روان‌شناسی و هماهنگی بین آن‌ها از معضلات و دغدغه‌های این کودکان است».

ادراک تجارب جدید: متخصصان از کمبود اطلاعات و درک کافی مادران از کم‌شنوایی خبر دادند. در این رابطه، متخصص کد ب اظهار داشت: «بسیاری از مادران اطلاعات خاصی در مورد چگونگی کم‌شنوایی فرزندشان ندارند و اطلاعات می‌خواهند تا تجربه مشکلات و دغدغه‌های فرزند آن‌ها کاهش یابد و به آن‌ها در این زمینه کمک کنند اما دسترسی به اطلاعات مربوط به کم‌شنوایی بسیار ناچیز است.» همچنین مادر شرکت‌کننده کد ۱۳ و ۱۰ بیان کردند: «من هیچ برنامه آموزشی رسمی در مورد نحوه مراقبت از فرزندم دریافت نکرده‌ام؛ و هیچ مرکز و یا جایی برای اینکه بتوانم در خصوص آموزش نحوه برخورد با فرزندم یاد بگیریم وجود نداشت».

استرس فرزندپروری: استرس‌ها و فشارهای روانی والدگری برای مادران بسیار فرسوده کننده است. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده‌های کد ۲ و ۱۴ بیان داشتند «در سال‌های اول زندگی فرزندم هفته‌ای چندین بار بین بیمارستان و خانه برای آزمایش رفت‌وآمد می‌کردم و این رفت‌وآمدها دچار استرس شدید بابت تشخیص و درمان می‌شدم؛ که گاهی آنقدر دچار استرس می‌شدم مجبور به مصرف قرص آرام‌بخش می‌شدم».

بی‌کفایتی والدین: عدم آگاهی مادر از چگونگی رفتار با کودک کم‌شنوا و عدم آشنایی با سبک‌های فرزند پروری از نگرانی‌های رایج والدین کودکان کم‌شنوا است. برای مثال، متخصص مشارکت‌کننده الف گفت «والدین در خصوص مدیریت رفتار و نحوه رفتار با کودک کم‌شنوا از طرف هیچ نهاد یا سیستم حمایتی آموزش ندیده‌اند و مادران نیز به دلیل مشکلات و دغدغه‌ها برای یادگیری هیچ اقدامی نمی‌کنند».

رفتارهای ناکارآمد والدین: بسیاری والدین در ارتباط با فرزند کم‌شنوای خود چالش‌هایی را تجربه کردند و گاهی دچار سوءتفاهم و سردرگمی شدند. یکی از مادران شرکت‌کننده کد ۷ بیان داشت: «بسیاری از رفتاری‌های پسر را درک نمی‌کنم و او هم مرا درک نمی‌کند. زیرا نمی‌توانم با او ارتباط برقرار کنم و نکات تربیتی و رفتاری را به او توضیح دهم.»

چالش‌های زوجین

نقش و وظایف زوجین: فرزند کم‌شنوا در خانواده بسیاری از نقش‌های زوجین را مختل می‌کند. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۱ گفت: «همسرم درباره رفتار دخترم با من مشورت نمی‌کنه و همیشه به‌عنوان پدر خوب که هر چیزی بخواد باید براش بخره عمل می‌کنه».

سلامت روان مادر: بسیاری از مادران به تجربیات خود به خاطر مشکلات کودک کم‌شنوا به تعارض خانوادگی و مشکلات روحی خود اشاره می‌کردند. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۹ و ۱۵ گفتند «از روزی که کم‌شنوایی فرزندم رو متوجه شدم هرروز فقط یک ضربه بزرگ بود و همیشه استرس داشتم و همیشه احساس دلسردی، افسردگی، بدبختی و ناامیدی می‌کردم».

مشارکت پدر: مادر شرکت‌کننده کد ۱۱ اظهار داشت «گاهی گریه می‌کنم چون شوهرم هیچ‌گونه تلاش برای مشارکت در تربیت و تأمین خرج‌های درمان فرزندم نمی‌کند. هیچ‌کس فرزند من را درک نمی‌کند حتی همسرم، بنابراین نمی‌توانم او را رها کنم تا خودم برم کارکنم. وقتی به بعضی از این چیزها فکر می‌کنم دچار سردرد می‌شوم».

اختلاف نظر در پرورش کودک: عدم هماهنگی بین والدین در انتخاب روش ارتباطی، نوع مدرسه و نوع سمعک در خصوص فرزند کم‌شنوا خود قابل بحث است. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۵ گفت «همسرم نمی‌گذارد دخترم را به پیش‌دبستانی بفرستم. کاش پدرش قبول می‌کرد. اگر به پیش‌دبستانی برود چیزهای جدیدی یاد می‌گیرد».

احتمال وقوع بحران‌ها: وجود کودک کم‌شنوا در خانواده منجر به مشکلات زناشویی، مشاجرات خانوادگی، جدایی و طلاق می‌شود. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۳ و ۹ بیان داشتند «از وقتی که فرزند کم‌شنوا به دنیا آمد و هر مرحله از بزرگ شدن او در خانواده ما مشاجرات و دعوای بین من و همسرم و سایر فرزندانم بیشتر شده است».

چالش‌های رابطه محور

مشکلات ارتباطی مادر با کودک: مادر مشارکت‌کننده کد ۱۴ اظهار داشت «هیچ‌وقت نتونستم با بچم صمیمی بشم، فقط ازش می‌پرسم فلان چیز رو می‌خوای. با اینکه دوستش دارم ولی هیچ‌وقت براش شعر نخوندم». مادر مشارکت‌کننده کد ۱ گفت «من هیچ‌وقت نمی‌دونم چطور با اون ارتباط برقرار کنم، بیشتر صحبت‌های ما به پاسخ‌های «اره یا نه» محدود هست».

مشکلات ارتباطی بین فرزندان: وجود کودک کم‌شنوا در خانواده سایر اعضای خانواده را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. یکی از مادران مشارکت‌کننده کد ۶ بیان داشت «من ۲ تا بچه دیگه دارم

ولی واقعاً الان سردرگم و نمی‌دونم باید چیکار کنم زندگیم با قبل خیلی فرق کرده و شرایطمون سخت‌تر شده بچه اولم همش حسودی می‌کنه و می‌گه آرش رو بیشتر از من دوستش دارین بچه‌هام همش باهم دعوا می‌کنند و واقعاً کلافه‌ام کردن»

فاصله عاطفی والد-فرزندی: کم‌شنوایی در فرزند باعث ایجاد فاصله‌های عاطفی و هیجانی بین والد و فرزند می‌شود. مادر مشارکت‌کننده کد ۱۰ اظهار داشت «احساس می‌کنم بچم از من خوشش نییاد و دوستم نداره هیچ‌وقت باهم بازی نکردیم و همیشه یه مانعی بینمون هست نمی‌دونم چیکار کنم»

تعامل نامطلوب والد-کودک

تعامل نامطلوب پدر-کودک: برخی از مادران در خصوص تعامل نامطلوب بین پدر و کودک کم‌شنوا اشاره کردند. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۲ و ۹ این‌گونه بیان کردند که «شوهرم اصلاً به این بچه‌محل نمیذاره... هیچ‌وقت باهاش بازی نمی‌کنه یا به‌زور چیزی براش می‌خره و ... علی می‌گه مامان... من بابا رو دوست ندارم».

تعامل نامطلوب مادر-کودک: مادران کودک کم‌شنوا نیز در بسیاری از موارد در خصوص تعامل نامطلوب خود با فرزند کم‌شنوا مواردی را بیان کردند. برای مثال، مادر مشارکت‌کننده کد ۷ اظهار داشت «بعضی وقت‌ها واقعاً ازش متنفر میشم و احساس می‌کنم دوستش ندارم».

پیوند والدینی ضعیف: ارتباط و پیوندهای والدین با حضور کودک کم‌شنوا بسیار کم‌رنگ‌تر می‌شود به طوری که متخصص کد ج در این خصوص اظهار داشت «والدین این گروه از کودکان راه‌های تعامل با کودک رو نمی‌دانند و اکثراً هم سعی نمی‌کنند آن‌ها را یاد بگیرند». از طرفی مادران نیز به این پیوند ضعیف اشاره داشتند. در این رابطه، مادر مشارکت‌کننده کد ۱۵ بیان کرد «بچم وقتی به حرفم گوش نمی‌کنه باهاش جوری رفتار می‌کنم که تلافی بشه»

افکار و احساسات منفی

افکار و ادراک منفی: به دنیا آمدن فرزند کم‌شنوا در خانواده همراه با افکار و احساسات منفی در سطح گسترده همراه است. مادر مشارکت‌کننده کد ۶ و ۱۳ بیان کردند «من آدم بدبختی هستم... چون خدا بچه منو این جوری کرد». همچنین متخصص کد د اظهار داشت «اصولاً مادران دارای کودک ناتوان احساس گناه دارن و از خودشون انتقاد میکنن... مثلاً میگن چون من بهش محل ندادم خورد زمین و سرش شکست».

احساسات منفی: در خصوص احساسات منفی در والدین دارای کودکان کم‌شنوا مادران مشارکت‌کننده کد ۵ و ۱۴ بیان کردند «خودم که به‌جایی نرسیدم ولی برای بچه‌ها آرزوهای زیادی داشتم... که اونم بر باد رفت». همچنین متخصص کد ۵ اظهار داشت «این مادران احساس می‌کنند که هیچ‌وقت نمی‌توانند مادر خوبی باشند»

تجربه سرزنش

خودسرزنش‌گری: در بررسی چالش‌های فرزندپروری کودکان کم‌شنوا در بسیاری موارد تجربه سرزنش و خود سرزنشی در بین مادران دیده شد. برای مثال، مادران مشارکت‌کننده کد ۱ و ۳ و ۱۵ بیان داشتند «من خودم باعث بدبختی این بچه شدم»، «من مقصر حال بد خودم و اعضای خانواده‌ام هستم».

سرزنش‌های همسر: مادران مشارکت‌کننده کد ۱۲ و ۴ اظهار داشتند «شوهرم من رو مقصر میدونه»، «شوهرم همش من رو سرزنش میکنه و میگه چون برادرت هم ناشنواست این بچه این‌جوری شده».

سرزنش‌های اطرافیان: مادر مشارکت‌کننده کد ۱۳ و ۹ بیان داشتند «همه بهم میگن اون موقع که با فامیل ازدواج کردی باید فکر این روزات رو هم می‌کردی». همچنین متخصص کد ۴ اظهار داشت «خیلی از افراد فکر می‌کنند مشکل شنوایی کودک باعث مشکلات هوشی می‌گردد».

نگرانی از آینده

نگرانی نسبت به مدرسه رفتن: نگرانی از آینده، دغدغه بسیاری از مادران بود. مادران زندگی خانوادگی خود را شکننده می‌دیدند و نگران اتفاقات پیش رو بخصوص در خصوص مدرسه رفتن کودک کم‌شنوا خود و نحوه برخورد و پذیرش دیگران بودند. برای مثال، مادران مشارکت‌کننده کد ۱۲ و ۸ بیان داشتند «ما خیلی به هم وابسته-ایم... نمی‌دونم چطوری تحمل کنم ۴-۵ ساعت بره مدرسه». همچنین متخصص مشارکت‌کننده کد ۵ اظهار داشت «مدت‌زمان دریافت آموزش ویژه یکی از استرس‌های اصلی والدین کودکان کم‌شنوا هست»

نگرانی از ورود کودک به اجتماع: یکی دیگر از نگرانی‌های اشاره‌شده توسط شرکت‌کنندگان، نگرانی در خصوص ورود کودک کم‌شنوا به اجتماع بود. برای مثال، مشارکت‌کنندگان کد ۱۰ و ۷ بیان داشتند «من همیشه باید کنارش باشم تا کسی حقش رو نخوره».

نگرانی از بلوغ و دوران نوجوانی: بخش مهمی از تجارب مادران دارای کودک کم‌شنوا به نگرانی از بلوغ و دوران نوجوانی مربوط می‌شود؛ مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۱ و ۹ و ۱۱ بیان داشتند «خیلی از آینده بچم می‌ترسم ... نمی‌دونم می‌خواهد چیکار کنه و به کجا برسه».

نگرانی از سرنوشت کودک پس از مرگ والدین: یکی دیگر از نگرانی‌های مادران دارای کودک کم‌شنوا نگرانی از سرنوشت کودک پس از مرگ بود به طوری که مادران مشارکت‌کننده کد ۳ و ۱۴ بیان داشتند «مگه من تا چند سال زنده‌ام که از این بچه نگهداری کنم؟»، «اگه من نباشم کسی از بچه من مراقبت نمی‌کنه، کاش بچم زیردست کسی نشه».

انزوای طلبی

دیدگاه و افکار نادرست والدین: یکی از مضامین که مشارکت‌کنندگان بیان داشتند درباره دیدگاه و افکار نادرست خویش بود. به‌طور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۱۳ و ۵ و ۴ بیان داشتند «همش ذهنم مشغوله که دیگران در مورد من و بچم چه فکری میکنن».

نگرش‌ها و واکنش‌های اجتماعی نامناسب: یکی دیگر از موارد اشاره شده توسط شرکت‌کنندگان، نگرش‌ها و واکنش‌های اجتماعی نامناسب نسبت به کودک کم‌شنوا بود. به‌طور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۹ و ۱۲ اذعان داشتند «زیر سنگینی نگاه دیگران واقعاً معذب میشم»، «کاش محبت‌هاشون به بچم از سر ترحم نبود».

مشکلات هیجانی و رفتاری

مشکلات رفتاری و هیجانی شخصی: بسیاری از مشارکت‌کنندگان مشکلات هیجانی و رفتاری را یکی از اصلی‌ترین مشکلات در رابطه با کودکان کم‌شنوای خود می‌دانستند به‌طور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۷ و ۶ و ۱۵ بیان داشتند «بچه من نسب به همسالانش خیلی کم‌رو و خجالتیه»، «هر موقع میره با دوستاش بازی کنه باهاش بازی نمی‌کنن»، «بعضی مواقع‌ها رفتارها کلافه‌کننده‌س ... همه‌جارو به هم میریزه».

درگیری و تنش کودک با مادر: یکی از مشکلات درگیری و تنش کودک کم‌شنوا با مادر بود. به‌طوری که مادران مشارکت‌کننده کد ۳ و ۱۱ اذعان داشتند «اخیراً هر چی بهش میگم میاد دستم رو گاز میگیره ... یا جیغ میزنه»، «خیلی لجباز شده انگار دوست داره برعکس حرف من عمل کنه».

درگیری و تنش کودک با همشیرها: از دغدغه‌های مادران کودک کم‌شنوا درگیری‌ها و تنش کودک با سایر همشیرها در خانواده بود. به‌طور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۱ و ۶ بیان داشتند «هیچ‌وقت بچه‌ها نمی‌تونن قشنگ باهم بازی کنن»، «اگه دو دقیقه تنهاشون بزارم همدیگه رو میزنن بچه اولم به مریم میگه من دوست ندارم تو خواهرم باشی».

پاسخ‌دهی هیجانی به کودک

واکنش غیرحمایت‌گرایانه والدین به هیجانات کودک: یکی از مضامینی که مشارکت‌کنندگان بیان داشتند واکنش غیر حمایت‌گرایانه والدین به هیجانات کودک بود به‌طوری‌که متخصص مشارکت‌کننده کد ۱ اظهار داشت «والدین هیجانات خود را مخفی می‌کنند ... مثلاً محبت‌شان را نمی‌توانند به کودک نشان دهند». همچنین مادران مشارکت‌کننده کد ۱۰ و ۱۳ بیان داشتند «وقتی گریه می‌کنه واقعاً نمی‌فهمم برای چی گریه می‌کنه».

واکنش منفی والدین به هیجان کودک: در مصاحبه با مشارکت‌کنندگان در خصوص کودک کم‌شنوا واکنش‌های منفی والدین به هیجان‌های کودک دیده می‌شود. در این رابطه، مادران مشارکت‌کننده کد ۴ و ۸ بیان داشتند «وقتی گریه می‌کنه من بهم می‌ریزم و واقعاً کلافه میشم»، «خیلی وقت‌ها بهش توجهی نمی‌کنم تا دست از فریاد زدن برداره».

باورهای نادرست نسبت به هیجانات کودک: یکی از موارد که مشارکت‌کنندگان به آن اشاره داشتند باورهای نادرست نسبت به هیجانات کودک کم‌شنوا بود. برای مثال، مادران مشارکت‌کننده کد ۷ و ۱۱ بیان داشتند «احساس می‌کنم می‌خواد با گریه کردن و قشقرق راه انداختن من رو تسلیم خودش بکنه»، «بچه من نمیتونه بفهمه من چه احساسی دارم».

تکانشگری هیجانی والدین: در خصوص تکانشگری هیجانی مادران مشارکت‌کننده کد ۱۵ و ۲ بیان داشتند «بعضی موقعاً بدون دلیل گریه می‌گیره من واقعاً تحمل ندارم ببینم بچم موفق نمیشه و ناراحت میشه».

مدیریت و نظم دهی هیجانی: یکی دیگر از موارد در خصوص پاسخ‌دهی هیجان مادران کودکان کم‌شنوا مدیریت و نظم دهی هیجانی بود. به‌طوری‌که مادران مشارکت‌کننده کد ۴ و ۱۲ بیان داشتند «من واقعاً نمیتونم بفهمم چرا این بچه همش در حال جیغ زنده»، «رفتارهای گندم مقصر عصبانی شدن و از کوره دررفتن من میشه».

ناارزنده‌سازی هیجانات کودک: در مصاحبه‌ها به نظر می‌رسید بسیاری از هیجانات کودکان کم‌شنوا مورد غفلت و نادیده گرفته می‌شود به‌طوری‌که مادران مشارکت‌کننده کد ۲ و ۵ بیان

داشتند «به نظرم نباید خیلی بهش توجه کنم تا فکر کنه میتونه من رو تسلیم خودش بکنه» «من اونقدر خودم مشکل دارم که وقت ندارم ببینم این بچه چشه».

دشواری در مهارت‌های ارتباطی و استقلال

دشواری در یادگیری مهارت‌های اجتماعی هیجانی: دشواری در یادگیری مهارت‌های اجتماعی هیجانی از جمله چالش‌های بود که بسیاری از مادران کودک کم‌شنوا به آن اشاره کردند به طوری که مادران مشارکت‌کننده کد ۱۱ و ۸ بیان داشتند «بچه من شاید نتونه باکسی دوست بشه».

دشواری در یادگیری مهارت‌های زبانی و گفتاری: یکی از چالش‌های مادران کودک کم‌شنوا دشواری در یادگیری مهارت‌های زبانی و گفتاری بود به طوری که مادر مشارکت‌کننده کد ۱۳ اظهار داشتند «یادگرفتن کار سختیه بچم چون درست نمیتونه بشنونه و درست حرف بزنه یعنی واقعاً مریم میتونه یاد بگیره کامل اینارو؟».

دشواری در یادگیری مهارت‌های زندگی: یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های که مادران بسیاری درباره آن در خصوص فرزند کم‌شنوا خود بیان کردند در خصوص یادگیری مهارت‌های زندگی کودک کم‌شنوا و دشواری آن بود. برای مثال، مادران مشارکت‌کننده کد ۷ و ۱۱ بیان داشتند «نگرانم وقتی بزرگ‌تر بشه نتونه مشکلاتش رو حل بکنه».

مسامحه و غفلت از کودک

مسامحه و غفلت فیزیکی: بخش عمده‌ای از چالش‌های مادران به فعالیت فیزیکی کودک کم‌شنوا مربوط می‌شدند بطور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۱۰ و ۲ بیان داشتند «اینقدر زندگی‌م به‌هم‌ریخته که بچه رو هفته‌ای ۴ روز می‌زارم خونه مادرم».

مسامحه و غفلت هیجانی: مسامحه و غفلت هیجانی چالش دیگری بود که در گفته‌های برخی نمایان شد. در این رابطه، متخصص کد الف اظهار داشت «مادران برای کاهش استرس خود و حل تعارض بر ضد پدر، با کودک ائتلاف تشکیل می‌دهند» همچنین مادران مشارکت‌کننده کد ۳ و ۱ بیان داشتند «خیلی وقت‌ها که ناراحتم بچم رو سرزنش می‌کنم که اون مقصر همه بدبختی‌های ماست»، «واقعاً برام سخته که محبتم رو بهش نشون بدم با این‌که از ته قلبم دوستش دارم».

مسامحه و غفلت آموزشی و اقتصادی: یکی از ویژگی‌ها مشترک در میان مادران که دارای فرزند کم‌شنوا هستند، مسامحه و غفلت آموزشی و اقتصادی است. به طوری که مادران مشارکت‌کننده کد ۱۴ و ۸ و ۴ بیان داشتند «شوهرم به سختی برای هزینه‌های درمانی پول خرج می‌کند»، «من تا حالا جایی برای توانبخشی نبردمش»، «با خودم می‌گم این همه پول خرج کنیم آخه فایده‌ای هم داره؟»

تحول مثبت و سازنده

عوامل فردی: یکی از مواردی که به صورت غیرمستقیم در اظهارات شرکت‌کنندگان به آن اشاره شد تحول مثبت و سازنده به صورت عوامل فردی و خانوادگی در خصوص کودک کم‌شنوا بود به طور مانند متخصص مشارکت‌کننده کد ه اظهار داشت «والدین کودکان کم‌شنوا باید نسبت به تغییر ساختارهای ذهنی خود منعطف باشند». از طرفی برخی از مادران مشارکت‌کننده کد ۶ و ۱۵ و ۱۱ بیان داشتند «من نسبت به قبل خیلی صبورتر شدم».

عوامل خانوادگی: در خصوص عوامل خانوادگی نیز برخی از مادران مشارکت‌کننده کودک کم‌شنوا به آن اشاره داشتند به طور مانند مادران مشارکت‌کننده کد ۱ و ۱۲ بیان داشتند «شوهرم نسبت به قبل بیشتر هومو داره»، «خانواده‌ام خیلی بهم کمک می‌کنن». همچنین متخصص کد ج اظهار داشت «مشکل شنوایی کودک یک مصیبت و فاجعه نیست».

مهارت‌های فرزندپروری بالنده

شناخت کودک: با توجه به چالش‌ها و دغدغه‌های مادران و نظرات متخصصین در خصوص فرزندپروری کودکان کم‌شنوا برخی از مهارت‌های فرزند پروری از گفته‌ها نمایان شد. شناخت خود یکی از این مهارت‌ها بود به طوری که متخصص مشارکت‌کننده کد د اظهار داشتند «آگاهی یافتن والدین از مراحل رشدی کودک در جهت متناسب‌سازی انتظارات ضرورت دارد».

نقش مراقب: در مهارت‌های فرزندپروری به نظر می‌رسد مراقب کودک کم‌شنوا نقش بسیار حائز اهمیتی دارد. به طوری که متخصص مشارکت‌کننده کد ب بیان داشتند «اهمیت دادن به مسائل جسمانی، درمانی و آموزشی کودک کم‌شنوا از جمله وظایف والدین در جهت بهبود نقش والدگری خود است».

نقش منبع عاطفی: ویژگی‌های عاطفی والدین در فرزند پروری کودکان کم‌شنوا بسیار مؤثر است به طوری که متخصص مشارکت‌کننده کده اظهار داشتند «والدین با مهربان‌تر بودن نسبت به خود می‌توانند نقش والدگری خود را بهتر ایفا کنند».

ارتباط مؤثر و دوستانه: ارتباط مؤثر و دوستانه با کودک کم‌شنوا از سوی والدین به پیشبرد فرزندپروری مطلوب بسیار کمک می‌کند. در این رابطه، متخصص کد الف بیان داشت «والدگری موفق مستلزم اختصاص زمان به کودک در قالب بازی و تفریح، گوش دادن به کودک و انعطاف‌پذیری است».

مسئولیت‌پذیری و نظارت: از مؤلفه‌های ذکرشده برای فرزند پروری مسئولیت‌پذیری و نظارت از سوی والدین است. در این رابطه، متخصص مشارکت‌کننده کد د در اظهارات خود بیان داشت مسئولیت و تعهد به تربیت کودک، آینده‌نگری و آموزش مهارت‌های مناسب از دیگر مؤلفه‌های فرزندپروری موفق می‌باشد.

مربی بودن و هدایت‌گری: مضمون دیگر حاصل از بررسی حاضر مربی بودن و هدایت‌گری که توسط متخصصین مشارکت‌کننده مطرح شد. برای مثال، متخصص کد ج بیان داشتند «والدین باید سعی کنند خود الگوی شایسته‌ای برای کودک باشند و او را به سمت رفتارهای مثبت سوق دهند».

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر ارائه مدل چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی از دیدگاه مادران و متخصصان بود. بر اساس نتایج حاصل از پژوهش، کدهای باز حول ۲۹۰ مفهوم، کدهای محوری شامل ۵۱ مفهوم و کدهای انتخابی در ۱۴ مفهوم شامل چالش‌های نظام والدینی، چالش‌های زوجین، چالش‌های رابطه محور، تعامل نامطلوب والد-کودک، افکار و احساسات منفی، تجربه سرزنش، نگرانی از آینده، انزوای طلبی، مشکلات هیجانی و رفتاری، پاسخ‌دهی هیجانی به کودک، دشواری در مهارت‌های ارتباطی و استقلال، مسامحه و غفلت از کودک، تحول مثبت و سازنده، مهارت‌های فرزندپروری بالنده، شناسایی و استخراج شدند.

والدین کودکان کم‌شنوا با چالش‌های روزمره‌ای مواجه‌اند و اغلب مجبورند خودشان بفهمند که چگونه مدیریت کنند. بسیاری از والدین به دلیل مشکل در کنار آمدن با نیازهای روزانه فرزند کم‌شنوای خود دچار مشکلاتی می‌شوند. هدف اصلی در این موقعیت حفظ تعامل مطلوب در محیط خانه است (زیدمن-زیت، موسست، تاراش، حدادید و برند، ۲۰۱۶). کاگولادا و کولر (۲۰۱۹)

نشان داده است که تنها پس از پذیرش کامل کم‌شنوایی فرزند است که والدین به تدریج برای فرزندشان ارزش قائل می‌شوند و تلاش می‌کنند تا چالش‌های او را حل کنند و نیازهای ویژه فرزندشان را برآورده سازند. یکی از چالش‌های پیش رو در این مطالعه، چالش‌های زوجین بود که بسیاری از مادران در ارتباط با نقش و وظایف و اختلاف‌نظر در پرورش فرزند کم‌شنوای خود دچار مشکل بودند. بسیاری از والدین کودکان کم‌شنوا در ارتباط با پرورش و آموزش و بایدها و نبایدها به فرزند کم‌شنوای خود دچار مشکل‌اند. این وضعیت به‌ویژه در خانواده‌هایی به چشم می‌خورد که مادر بسیار بیشتر از پدر درگیر مسائل فرزند کم‌شنوای خود است.

ناهماهنگی بین تصمیم‌های اتخاذشده توسط والدین گاه اشکالاتی ایجاد می‌کند (رینولدز و ورفل، ۲۰۱۹). از سوی دیگر در بیشتر خانواده‌ها، اتخاذ تصمیم درست و مسئولیت کارها به‌طور کلی به مادر سپرده می‌شود (مری، ۲۰۱۶). نتایج پژوهش چینگ، دیلون، لی و کاپلس (۲۰۱۸) حاکی از این بود که در خانواده‌هایی که مادر به حد کافی از سوی همسر خود مورد حمایت قرار می‌گیرند، تعادل بیشتری برقرار است و فرزندان کم‌شنوا عملکرد بهتری دارند. مادران مشکلات ارتباطی و رابطه محور را به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین چالش‌های کمک به تجارب فرزندپروری کودک با کم‌شنوایی شناسایی و توصیف کرده‌اند (زیدمن-زیت و همکاران، ۲۰۱۴). توران (۲۰۱۶) در پژوهش‌های خود پیچیدگی کم‌شنوایی کودکان و مشکلات ارتباطی مرتبط با آن بر زندگی خانوادگی تأثیر می‌گذارد. مادران ممکن است حتی سال‌ها پس از شناسایی کم‌شنوایی فرزندان خود مشکلات عاطفی و ارتباطی زیادی را تجربه کنند.

یکی دیگر از چالش‌های پیش رو در پرورش فرزند کم‌شنوا تعامل نامطلوب والد-کودک است. تعامل مطلوب و مؤثر بین والدین و فرزندان کم‌شنوا در سال‌های اولیه اساسی است، زیرا این دوره شامل رشد حرکتی، زبانی و عاطفی است. بدون تعامل مطلوب، والدین ممکن است قادر به انجام نقش‌های والدینی خود نباشند و بنابراین، کودکان از دسترسی به منابع حیاتی برای رشد خود محروم هستند (بادزیس و ادریس، ۲۰۱۹). افکار و احساسات منفی تجربه مشترک بسیاری از مادران بود. افکار و احساسات منفی باعث می‌شود خانواده‌های دارای کودکان دارای کودک کم‌شنوا اغلب احساس طرد شدن کنند. چنین نگرش‌ها و ادراکات منفی منجر به جدایی اجتماعی و ننگ ادبی، رها شدن، شرایط غیرقابل دفاع در خانه (مانند پنهان شدن و بدرفتاری)، محرومیت از استقلال و حریم خصوصی و آسیب‌پذیری در برابر احساسات روانی، جنسی و آزار جسمی و همچنین سایر رفتارهای تبعیض‌آمیز در کودکان کم‌شنوا می‌شود (فریدمن نار و کمری، ۲۰۱۵). خانواده‌هایی که کودکان کم‌شنوا دارند، خود سرزنشگری برای ناتوانی فرزندشان و سرزنش از

سوی همسر و اطرافیان را تجربه می‌کنند و این تجربه سرزنش بر رفتارها و تعاملات والدین با فرزندان نشان و اطرافیان تأثیر می‌گذارد (اوپوکو و همکاران، ۲۰۲۰).

بخش مهمی از تجربیات مادران با کودکان کم‌شنوا، نگرانی در مورد آینده فرزندشان بود. بیشتر مادران نگران آینده فرزندان خود هستند. زیرمجموعه‌های نگرانی‌ها در مورد آینده‌نگرانی نسبت به مدرسه رفتن، نگرانی از ورود کودک به اجتماع، نگرانی از بلوغ و دوران نوجوانی، نگرانی از سرنوشت کودک پس از مرگ والدین بود. پژوهش پناغنده، حسن زاده و قاسم‌زاده (۱۳۹۸) در زمینه عوامل استرس‌زا در والدین کودکان آسیب‌شنوایی نشان داد که نگرانی در مورد آینده کودکان و اختلال در عملکرد خانواده به‌عنوان مهم‌ترین عوامل استرس‌زا برای این والدین است. همچنین مطالعه آقازیرتی و همکاران (۱۴۰۰) نشان داده است که مادران بیشتر نگران این فکر هستند که چه کسی پس از مرگ از فرزند کم‌شنوا آن‌ها مراقبت می‌کند. والدین نقش کلیدی در شکل‌دهی دنیای اجتماعی فرزندشان، به‌ویژه برای کودکان کوچک‌تر دارای کم‌شنوایی دارند. بر این اساس، دیدگاه و افکار والدین، نگرش‌ها و واکنش‌های اجتماعی یک نشانگر حیاتی برای درک چگونگی وضعیت اجتماعی و عاطفی کودکان دارای کم‌شنوایی است (شوکلا و همکاران، ۲۰۲۰) پژوهش رابان و کوینلان (۲۰۱۸) در این رابطه نشان می‌دهد که طرد و ننگ از اجتماع والدین دارای فرزند کم‌شنوا را دچار انزوایی و کناره‌گیری می‌کند.

در مطالعه حاضر مشکلات هیجانی و رفتاری و پاسخ‌دهی هیجانی به کودک یکی دیگر از چالش‌هایی است که والدین کودکان کم‌شنوا را به‌طور مداوم به خود مشغول می‌سازد. پژوهش رایت و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که والدینی که از لحاظ عاطفی از حالات درونی خود آگاه هستند، بهتر می‌توانند مشکلات هیجانی و رفتاری فرزند کم‌شنوای خود را مدیریت کنند. به این ترتیب، افکار و احساسات والدین در مورد عواطف خود و فرزند کم‌شنوا نقش مهمی در نحوه پاسخگویی آن‌ها به هیجانات کودک در طول تعامل والد-کودک ایفا می‌کند (تامبلین و همکاران، ۲۰۲۰). بر اساس نتایج پژوهش حاضر دشواری در مهارت‌های ارتباطی و استقلال و مسامحه و غفلت از کودک یکی دیگر از چالش‌های پیش رو در پرورش فرزند کم‌شنوا از دیدگاه مادران و متخصصان بود. والدین مراقبان اصلی هستند و انتظار می‌رود فرزندان خود را تا بزرگسالی پرورش دهند. پژوهش داونپورت و همکاران (۲۰۲۱) نشان داد که والدین به دلیل دشواری در مهارت‌های ارتباطی با فرزندان کم‌شنوا، نتوانستند نقش والدین خود را به خوبی ایفا کنند. همچنین پژوهش دیرکس (۲۰۱۸) نشان می‌دهد که والدین کودکان کم‌شنوا در معرض خطر عدم برقراری ارتباط با فرزندان خود هستند، در نتیجه کودکان کم‌شنوا از مهارت‌های ارتباطی مؤثر، ارزش‌ها، تعامل مطلوب و استقلال کافی در آینده محروم می‌شوند؛ و عدم یادگیری مهارت‌های زندگی

می‌تواند عواقب ناگواری برای آن‌ها داشته باشد. از سوی دیگر پژوهش اشمولیان و لیند (۲۰۲۰) نشان داد وجود کودکان کم‌شنوا در خانواده، باعث خستگی فیزیکی، عاطفی و شناختی مادران می‌شود که گاهی مادران از برطرف کردن نیازهای کودک کم‌شنوا غافل می‌شوند. راهنمایی و مداخلات آموزش رفتاری والدین کودکان کم‌شنوا آن‌ها را قادر می‌سازد تا رفتارهای کودک خود را شناسایی و پیگیری کنند. درعین حال از اصول رفتارگرایی و مدیریت رفتار برای شکل‌دهی به تغییرات و تحول مثبت و سازنده استفاده کنند. استراتژی‌های موثر شامل تقویت مثبت، مانند تمجید و تقویت‌کننده‌های ملموس برای افزایش رفتارهای اجتماعی می‌شود (سوپرنیاک، گوس، اسکارزینسکی، چایکا و اسکارزینسکی، ۲۰۲۱). در مجموع، با توجه به نتایج پژوهش می‌توان نگاه تخصصی و جامع‌تری به چالش‌های پرورش کودکان کم‌شنوای پیش‌دبستانی داشت. راه حل نخست این است که متخصصان با آگاهی از این موضوع می‌توانند برنامه‌هایی مانند فرزندپروری بالنده را برای گروه هدف طراحی کنند. علاوه بر این، متخصصان می‌توانند کارگاه‌ها و دوره‌های آموزشی مفیدی را برگزار نمایند. در این راستا، والدین آگاه بر اساس نیازهای خود به نحوی فعال و پویا در برنامه‌ها مشارکت خواهند کرد و چالش‌های آن‌ها کمتر یا برطرف خواهد شد. بدون تردید، عملیاتی ساختن چنین راه‌حل‌های که مبتنی بر نیازسنجی هستند کارآمد و اثربخش خواهد بود و سلامت روان و بهزیستی والدین و فرزندان کم‌شنوای آن‌ها را تضمین خواهند کرد. از جمله محدودیت‌های پژوهش حاضر این بود که در آن فقط تعداد کمی از مادران دارای فرزند کم‌شنوای شهر تهران و متخصصان شرکت داشتند. انجام برخی از مصاحبه‌ها به صورت تلفنی محدودیت دیگر پژوهش حاضر بود. از این رو پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی هم از پدران و هم از مشارکت‌کنندگان از شهرهای مختلف انتخاب استفاده شود. پیشنهادهای کاربردی شامل اجرای برنامه‌های فرزندپروری و دوره‌های آموزش خانواده برای والدین کودکان کم‌شنوا می‌شود. همچنین با توجه به مطالعات اندک در کشور پیشنهاد می‌شود پژوهش‌هایی در زمینه بررسی چالش‌های کودکان ناشنوا و کم‌شنوا و سلامت روان آن‌ها و اعضای خانواده‌هایشان صورت گیرد.

موازین اخلاقی

در پژوهش حاضر پس از دریافت کد اخلاق به شماره IR.UI.REC.1400.060 از دانشگاه اصفهان اقدام شد؛ اصول اخلاقی پژوهش از جمله رازداری، محرمانه ماندن و حریم خصوصی افراد رعایت شد و شرکت در پژوهش هیچ‌گونه آسیب احتمالی برای شرکت‌کنندگان نداشت.

سپاسگزاری

بدین وسیله از مادران و متخصصان و انجمن والدین کودکان کم‌شنوا که در انجام این پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌گردد.

مشارکت نویسندگان

مقاله حاضر برگرفته از پایان‌نامه دکتری نویسنده اول در رشته روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی دانشگاه اصفهان با کد ثبت ۱۶۴۲۰۶۷ به تاریخ ۱۴۰۰/۴/۶ بود. نویسنده اول و نویسنده مسئول وظیفه گردآوری داده‌ها و نوشتار نسخه اولیه مقاله و نویسندگان همکار وظیفه نظارت بر پژوهش، تأیید ابزارها، ویرایش مقاله، نظارت بر صحت انجام پژوهش، بازنگری مقاله و اعتبارسنجی پژوهش را بر عهده داشتند.

تعارض منافع

بنا بر اظهار نویسندگان، این مقاله حامی مالی و تعارض منافع ندارد.

منابع

- اشتراوس، انسلیم؛ و کوربین، جولیت. (۱۹۹۷). *مبانی پژوهش کیفی؛ فنون و مراحل تولید نظریه زمینه‌ای*، ترجمه ا. افشار (۱۳۹۱). تهران: نشر نی. [پیوند]
- آقازیارتی، علی، عاشوری، محمد، نوروزی، قاسم. (۱۴۰۰). تحلیل و کشف چالش‌های پرورش فرزند کم‌شنوا از دیدگاه والدین با شنوایی عادی و نوجوانان کم‌شنوا: یک مطالعه مقدماتی. *خانواده پژوهی*، ۱۷(۲)، ۳۰۱-۲۸۳. [پیوند]
- پاغنده، مرضیه؛ حسن زاده، سعید؛ و قاسم‌زاده، سوگند. (۱۳۹۸). اثربخشی برنامه تعامل مادر با کودک بر تنیدگی فرزندپروری و رابطه والدین با کودک دارای آسیب شنوایی. *پژوهش در سلامت روان‌شناختی*، ۱(۱۳)، ۱۲۴-۹۹. [پیوند]
- حجازی، الهه و عباسی، فهیمه (۱۴۰۰). اثر ادراک از روابط والدینی، رابطه معلم- دانش‌آموز و بهترین اهداف شخصی بر سرزندگی تحصیلی. *فصلنامه روان‌شناسی کاربردی*، ۱۵(۲)، ۱۷۹-۲۰۵. [پیوند]
- شورمیج، زینب؛ صدقی، شهرام و طلاچی، هما. (۱۳۹۳). شناسایی عوامل زمینه‌ای تأثیرگذار بر رفتار اطلاع‌یابی کاربران در تعامل با گزینه جستجوی بصری در پایگاه اِسکو: یک مطالعه گراند تئوری. *تعمیل انسان و اطلاعات*، ۱(۳)، ۲۲۵-۲۳۴. [پیوند]

- عاشوری، محمد (۱۴۰۰). روان‌شناسی، آموزش و توانبخشی افراد با آسیب شنوایی. چاپ اول. اصفهان: انتشارات دانشگاه اصفهان. [پیوند]
- عاشوری، محمد؛ و غفوریان، محسن. (۱۳۹۹). تأثیر برنامه آموزش فرزندپروری مثبت بر نیمرخ ارتباط مادران و کودکان کم‌شنو. فصلنامه کودکان استثنایی، ۲۰ (۳)، ۷۹-۸۸. [پیوند]
- نعمتی، شهرز. (۱۳۹۸). تجربه زیسته مادران دارای کودکان با آسیب‌های شنوایی از مشکلات فراروی فرزندان: مطالعه پدیدارشناسی. فصلنامه سلامت روان کودک، ۴ (۴)، ۳۱۵-۳۰۵. [پیوند]
- Badzis, M., & Idris, R. G. (2019). Parenting children with hearing impairment: The Milieu of parents' practices and experiences. *Intellectual Discourse*, 27(SI# 2), 899-921. [Link]
- Cagulada, E., & Koller, D. (2019). It's a hearing world: Parents' perspectives of the well-being of children who are deaf and hard of hearing. *Deafness & Education International*, 18(4), 27-41. [Link]
- Ching, T. Y. Dillon, H. Leigh, G. & Cupples, L. (2018). Learning from the Longitudinal Outcomes of children with hearing impairment (LOCHI) study: Summary of 5-year findings and implications. *International Journal of Audiology*, 57(2), 105-111. [Link]
- Davenport, C., Houston, D., Bowdrie, K., & Frush Holt, R. (2021). The role of early intervention in parental self-efficacy for parents of deaf and hard-of-hearing children. *Journal of Early Hearing Detection and Intervention*, 6(1), 38-47. [Link]
- Dauids, R, Roman, N. & Schenck, C. (2021). The challenges experienced by parents when parenting a child with hearing loss within a South African context. *Journal of Family Social Work*, 24(1), 60-78. [Link]
- Dirks, E. (2018). *Psychosocial functioning in toddlers with moderate hearing loss the importance of caregivers*. Doctoral dissertation, Leiden University. [Link]
- Giese, K. A. (2020). *Factors that Influence Parent Communication Decisions for Their Deaf or Hard of Hearing Child in Illinois* (Doctoral dissertation, Illinois State University). [Link]
- Gocmenler, H. Ilgin, C. Ciprut, A. Hatzopoulos, S. (2021). Wellbeing of Parents with Hard of Hearing Children: A Qualitative Study. *Am J Otolaryngol Head Neck Surg*, 4(1), 11-20. [Link]
- Hallahan, D. P, Kauffman, J. M. & Pullen, P. C. (2018). *Exceptional learners: an introduction to special education* (14th Ed). Pearson Education, Inc. [Link]
- Humphries, T., Kushalnagar, P., Mathur, G., Napoli, D. J., Rathmann, C., & Smith, S. (2019). Support for parents of deaf children: Common questions and informed, evidencebased answers. *International Journal of Paediatric Otorhinolaryngology*, 118, 134-142. [Link]

- John, J., Whicker, Karen Muñoz & Lauri, H. Nelson (2019). Parent challenges, perspectives and experiences caring for children who are deaf or hard-of-hearing with other disabilities: a comprehensive review. *International Journal of Audiology*, 58(1), 5-11. [[Link](#)]
- Maxwell Peprah Opoku, William Nketsia, Esther Birago Benefo & Wisdom Kwadwo Mprah (2020): Understanding the parental experiences of raising deaf children in Ghana, *Journal of Family Studies*, 8(1), 1-20. [[Link](#)]
- Mwari, G. J. (2016). The acquisition of Kenyan sign language (KSL) and its significance as a mother tongue and medium of instruction in schools for the deaf in Kenya. University of Nairobi. *Journal of Language and Linguistics*, 5, 85-100. [[Link](#)]
- Rachel, F. N., & Megan, K. (2015). The nature of parent support provided by parent mentors for families with deaf/hard-of-hearing children: Voices from the start. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 20(1), 67-74. [[Link](#)]
- Reynolds G, Werfel KL. Home Literacy Environment and Emergent Skills in Preschool Children with Hearing Loss. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 25(1), 68-79. [[Link](#)]
- Roy, R. A. (2018). Auditory working memory: A comparison study in adults with normal hearing and mild to moderate hearing loss. *Global Journal of Otolaryngology*, 13(3), 1-14. [[Link](#)]
- Ryan, C. & Quinlan, E. (2018). Whoever shouts the loudest: Listening to parents of children with disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31, 203-214. [[Link](#)]
- Schmullian D, Lind C. (2020). Parental experiences of the diagnosis of permanent childhood hearing loss: a phenomenological study. *Int J Audiol*, 59(1), 54-60. [[Link](#)]
- Shukla, A., Harper, M., Pedersen, E., Goman, A., Suen, J. J., & Price, C. (2020). Hearing loss, loneliness, and social isolation: a systematic review. *Otolaryngol Head Neck Surg*, 162(5), 22-33. [[Link](#)]
- Strauss, A. & Corbin, J. (2015). *Basics of qualitative research; techniques and stages of production of grounded theory* (E. Afshar Trans). Tehran: Ney Publication. [[Link](#)]
- Swierniak, W. Gos, E. Skarzynski, P. H. Czajka, N. & Skarzynski, H. (2021). The accuracy of parental suspicion of hearing loss in children. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 141, 110552. [[Link](#)]
- Tomblin, J. B., Oleson, J., Ambrose, S. E., Walker, E. A., & Moeller, M. P. (2020). Early literacy predictors and second-grade outcomes in children who are hard of hearing. *Child Development*, 91(1), e179-97. [[Link](#)]

- Turan, Z. 2016. "Cochlear Implanted Deaf Children with Additional Disabilities: The Mother's Perspective. *International Journal of Medicine and Medical Sciences*, 8(7): 66–74. [[Link](#)]
- Wright, B. Hargate, R. Garside, M. Carr, G. Wakefield, T. Swanwick, R. & Simpson, P. (2021). A systematic scoping review of early interventions for parents of deaf infants. *BMC pediatrics*, 21(1), 1-13. [[Link](#)]
- Zaidman-Zait, A. & Most, T. (2020). Pragmatics and peer relationships among deaf, hard of hearing, and hearing adolescents. *Pediatrics*, 146(Supplement 3). [[Link](#)]
- Zaidman-Zait, A. Curle, D. Jamieson, J. R. Chia, R. & Kozak, F. K. (2014). Cochlear implantation among deaf children with additional disabilities: Parental perceptions of benefits, challenges, and service provision. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 20(1), 41–50. [[Link](#)]
- Zaidman-Zait, A. Most, T. Tarrasch, R. Haddadeid, E. & Brand, D. (2016). The impact of childhood hearing loss on the family: Mothers' and fathers' stress and coping resources. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 21(1), 23-33. [[Link](#)]